

РОЗВЕДЕННЯ ТА СЕЛЕКЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

УДК 636. 2.034.061

ЛІНІЙНА ОЦІНКА БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРІД ЗА ЕКСТЕР'ЄРНИМ ТИПОМ ЇХНІХ ДОЧОК

Л.М. Хмельничий, д.с.-г.н., професор, Сумський НАУ

А.М. Салогуб, д.с.-г.н., Сумський НАУ

С.Л. Хмельничий, Сумський НАУ

Представлені результати лінійної оцінки бугаїв-плідників за екстер'єрним типом їхніх дочок у порівняльному аналізі тварин голштинської та української чорно-рябої молочної порід. Встановлено ступінь та напрямок кореляційного зв'язку між оцінкою лінійних ознак екстер'єру та величиною надою за лактацію.

Ключевые слова: украинская черно-пестрая молочная, линейная классификация, тип, экстерьер, корреляция.

Численними науковими дослідженнями та тривалою зоотехнічною практикою доведено, що перспектива поліпшення молочної худоби істотним чином залежить від інтенсивності використання бугаїв-поліпшувачів, лідерів з високою племінною цінністю за комплексом господарськи корисних ознак, однією із яких є оцінка за екстер'єрним типом дочок за методикою лінійної класифікації. Важливість та ефективність даної оцінки неодноразово доводилась багатьма науковцями [1, 3, 5, 6, 9, 10]. Основне завдання оцінки екстер'єру – дати повне уявлення та об'єктивні відомості про конституціональну міцність і здоров'я організму, про його відповідність тим умовам, в яких він існує, у сполучній мінливості з основними господарськи корисними ознаками продуктивності, заради яких цих тварин розводять [11]. Тому, удосконалення новостворених українських молочних порід та типів молочної худоби не може бути достатньо ефективним без використання сучасних методів оцінки тварин за фенотипом та генотипом. Тим більше, що нова редакція закону України "Про племінну справу у тваринництві"

вимагає застосування цієї методики як обов'язкового елементу комплексної оцінки племінної цінності худоби [2].

Матеріал та методи досліджень. Класифікацію дочок бугаїв-плідників проводили у стадах племінних господарств „Владана” та АФ „Косівщинська” Сумського району з розведення сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи. Оцінювались корови-первістки, як передбачає методика [8], за 100-бальною системою лінійної класифікації з окремим викладенням оцінок чотирьох комплексів екстер'єрних ознак, що характеризують вираженість молочної типу, розвиток тулуба, стан кінцівок і якість вимені, та за дев'ятибальною шкалою окремих описових статей екстер'єру.

Результати досліджень. Аналіз результатів лінійної класифікації корів-первісток за чотирма комплексами групових ознак екстер'єру свідчить про зможу достатньою мірою диференціювати бугаїв-плідників за будовою тіла їхніх дочок навіть при відсутності графіка екстер'єрного профілю (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика бугаїв-плідників голштинської та української чорно-рябої молочної порід оцінених за 100-бальною системою

Кличка та іден. № плідника	генотип	n	Комплекс ознак екстер'єру, що характеризує:				Загальна оцінка
			молочний тип	тулуб	кінцівки	вим'я	
Айсберг 4060	УЧР	19	80,1±0,55	82,4±0,50	80,8±0,51	79,6±0,58	80,5±0,42
Вакуум 1373	Голш.	41	81,5±0,40	82,8±0,30	81,9±0,29	81,5±0,29	82,0±0,29
Ломбардо 5180378	Голш.	18	82,5±0,54	83,1±0,34	81,6±0,41	82,4±0,28	82,4±0,28
Д.Раллі 5283418	Голш.	21	82,3±0,57	83,0±0,41	81,5±0,31	81,6±0,77	82,0±0,40
Ехо 1748	УЧР	20	80,5±0,55	82,0±0,53	80,3±0,54	80,6±0,55	80,7±0,48
К.Віані 378239	Голш.	22	81,7±0,57	83,1±0,42	81,8±0,27	80,8±0,64	81,7±0,38
Кріспін 374230	Голш.	19	82,8±0,68	82,9±0,74	82,0±0,51	82,2±0,53	82,4±0,52
Любимий 9251	УЧР	19	79,9±0,58	82,0±0,57	80,2±0,62	80,3±0,50	80,6±0,41
Одсмейкер 396908	Голш.	23	83,2±0,60	83,8±0,59	81,9±0,65	83,8±0,63	83,2±0,51
Царь 3005	Голш.	20	79,0±0,59	81,3±0,66	79,7±0,72	78,6±0,73	79,5±0,60

Примітка: УЧР – українська чорно-ряба молочна; Голш. – голштинська порода

Кращими серед десяти оцінюваних бугаїв-плідників виділяються наступні: Д.Ломбардо 5180378, Д.Раллі 5283418, Кріспін 374230 та Одсмейкер 396908 – голштини канадської селекції, із загальною оцінкою на "добре з плюсом" (82,0-83,3 бала) згідно з міжнародною класифікаційною

шкалою. Порівняльний аналіз даних лінійної класифікації дочок чистопородних плідників голштинської породи з ровесницями, отриманими від помісних бугаїв української чорно-рябої молочної породи, свідчить про істотно та достовірно вищі показники оцінки на користь перших, за виклю-

ченням голштинського бугая Царя 3005.

Пояснюється така ситуація у першу чергу тим, що добір бугаїв української селекції проводиться без лінійної оцінки як матерів ремонтних бугаїв, так і самих плідників при визначенні племінної цінності за якістю потомства, про що свідчить відсутність їхніх графіків екстер'єрного профілю у каталозі.

Показники, що характеризують ознаки молочної продуктивності та екстер'єрного типу, обраховувались за даними первинного зоотехнічного та селекційно-племінного обліку згідно із загаль-

ноприйнятими методиками біометричного аналізу [6].

Даний висновок хоча й опосередковано, але підтверджуються низькими показниками лінійної класифікації бугая голштинської породи Царя 3005 (79,5 бала), якого відібрано в одному із господарств України.

Значний рівень мінливості за описовими ознаками екстер'єру дочірнього потомства спостерігався у групі оцінених за методикою лінійної класифікації голштинських та українських чорно-рябих плідників (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика бугаїв голштинської та української чорно-рябої молочної порід оцінених за 9-бальною шкалою

Описова ознака екстер'єру	Айсберг 4060	Вакуум 1373	Ломбардо 5180378	Д.Раллі 5283418	Ехо 1748	К.Віані 378239	Кріспін 374230	Любимий 9251	Одсмейкер 396908	Цар 3005
висота	5,6±0,30	5,8±0,24	6,2±0,34	6,1±0,53	4,3±0,35	6,5±0,38	6,0±0,29	4,0±0,48	7,5±0,33	4,1±0,25
глибина тулуба	6,5±0,27	6,7±0,15	7,2±0,28	7,5±0,31	7,0±0,26	7,6±0,26	7,2±0,34	6,3±0,23	7,8±0,19	6,0±0,31
положення заду	4,9±0,27	5,1±0,09	4,8±0,15	4,8±0,35	5,1±0,15	5,1±0,15	5,3±0,22	5,3±0,27	5,4±0,29	4,9±0,28
ширина заду	5,0±0,32	5,7±0,19	6,1±0,26	5,6±0,41	4,9±0,28	5,7±0,28	5,9±0,32	4,6±0,40	6,5±0,27	4,3±0,55
кут скакального суглоба	3,8±0,22	4,9±0,13	4,5±0,12	4,7±0,14	4,1±0,24	4,3±0,23	4,6±0,21	3,8±0,25	4,6±0,24	4,3±0,58
ратиці	4,2±0,24	4,4±0,16	4,6±0,19	4,8±0,33	4,1±0,23	4,1±0,19	4,7±0,27	4,2±0,35	4,5±0,33	3,7±0,26
переднє прикріплення вимені	6,1±0,31	6,5±0,22	6,9±0,18	6,2±0,35	6,2±0,25	6,6±0,26	6,1±0,26	6,3±0,22	7,2±0,37	5,6±0,29
заднє прикріплення вимені	5,8±0,29	5,8±0,25	6,3±0,28	5,5±0,47	5,3±0,29	6,1±0,54	5,8±0,23	5,4±0,33	6,1±0,52	5,6±0,33
центральна зв'язка	5,6±0,25	5,9±0,22	5,8±0,35	5,2±0,63	5,4±0,46	5,2±0,47	6,3±0,37	5,8±0,32	6,6±0,48	5,9±0,55
Глибина вимені	5,6±0,45	5,5±0,26	5,1±0,33	5,0±0,19	5,1±0,34	4,8±0,17	5,2±0,39	5,7±0,31	6,3±0,46	5,4±0,64
розміщення дійок	5,1±0,33	5,0±0,25	4,5±0,45	5,4±0,54	4,4±0,31	4,3±0,47	4,8±0,41	5,1±0,30	4,8±0,42	5,8±0,41
довжина дійок	5,2±0,21	5,6±0,24	5,6±0,29	5,5±0,28	5,2±0,12	5,3±0,41	5,3±0,29	5,4±0,27	5,9±0,37	5,5±0,22
міцність	5,9±0,38	6,3±0,19	6,6±0,27	6,1±0,47	5,7±0,38	6,6±0,45	6,2±0,36	5,0±0,39	6,5±0,27	5,1±0,48
молочний характер	6,2±0,33	6,7±0,021	7,3±0,24	6,8±0,26	5,9±0,23	6,7±0,26	6,6±0,37	5,6±0,43	8,2±0,22	6,0±0,47

Найвищим ростом відрізнялися дочки голштинських бугаїв Ломбардо 5180378, Д.Раллі 5283418, К.Віані 378239 та Одсмейкера 396908 (6,1 та 7,5 бала).

Потомство цих самих бугаїв характеризувалось кращим розвитком тулуба у глибину (7,0-7,8 бала). Різниця за розвитком заду в ширину була незначною на рівні оптимального значення (4,8-5,4 бала) і варіювала у межах похибки. Даний висновок хоча й опосередковано, але підтверджуються низькими показниками лінійної класифікації бугая голштинської породи Царя 3005 (79,5 бала), якого відібрано в одному із господарств України.

Значний рівень мінливості за описовими ознаками екстер'єру дочірнього потомства спостерігався у групі оцінених за методикою лінійної класифікації голштинських та українських чорно-

рябих плідників (табл. 2).

Найвищим ростом відрізнялися дочки голштинських бугаїв Ломбардо 5180378, Д.Раллі 5283418, К.Віані 378239 та Одсмейкера 396908 (6,1 та 7,5 бала).

Потомство цих самих бугаїв характеризувалось кращим розвитком тулуба у глибину (7,0-7,8 бала). Різниця за розвитком заду в ширину була незначною на рівні оптимального значення (4,8-5,4 бала) і варіювала у межах похибки.

Ознаки, що характеризують стан задніх кінцівок – кут скакального суглоба та ратиці, отримали найнижчу оцінку, відповідно 3,8-4,9 (найнижча оцінка у дочок Айсберга 4060) та 3,7-4,8 бала (найнижча оцінка у дочок бугая Царя 3005) і свідчать про існування у стадах тварин з вираженою слоною поставою та тонкою стінкою ратичного рогу.

Міцне прикріплення передніх часток вимені (6,5-7,2 бала) спостерігається у дочок плідників Вакуума 1373, Ломбардо 5180378 та Одсмейкера 396908, а задніх – у нащадків бугаїв Ломбардо 5180378 (6,3 бала), К.Віані 378239 (6,1 бала) та Одсмейкера 396908 (6,1 бала).

Центральна зв'язка у дочок оцінюваних бугаїв виражена достатньо добре, з оцінкою, яка перевищує середнє значення у породі, з вищими її значеннями у дочок плідників Кріспіна (6,3 бала) та Одсмейкера (6,6 бала).

Найбільш опущене вим'я у дочірнього потомства бугая К.Віанні (4,8 бала), а високо підняте – у дочок плідника Одсмейкера (6,3 бала).

Розміщення та довжина дійок у потомства оцінюваних плідників знаходиться наближено до середнього значення і варіює відповідно у межах 4,3-5,4 та 5,9-5,2 бала залежно від належності до плідника.

Ознаки, що характеризують молочний тип корів-первісток української чорно-рябої молочної породи краще виражені у нащадків плідників голштинської породи – Д.Ломбардо 5180378, Д.Раллі 5283418, К.Віані 378239, Кріспіна 374230

та Одсмейкера 396908 (6,6-8,2 бала).

Лінійна класифікація бугаїв-плідників за типом дочок у зарубіжних країнах з високорозвинутим молочним скотарством займає визначне місце і проводиться на самому високому рівні вірогідності та об'єктивності. Всі видання каталогів оцінених плідників поряд з показниками племінної цінності за молочною продуктивністю друкують, як обов'язковий елемент, екстер'єрний профіль бугая. Останнім часом у вітчизняних каталогах плідників молочних порід почали друкувати екстер'єрні профілі окремих бугаїв, яких було оцінено в країнах, звідки вони походять.

Порівняльна характеристика оціненого в Канаді плідника голштинської породи Д.Раллі 5283418/3418 – онука родоначальника відомої в голштинській та українській червоно-рябій молочній породі лінії ХанOVERA 1629391, екстер'єрний профіль якого надруковано в останньому каталозі бугаїв України [4], з оцінкою проведеною нами в умовах Сумського регіону, засвідчила подібність розвитку окремих описових ознак екстер'єру, рис. 1.

	№ бугая	5283418	Кличка	Д.Раллі	Порода	Голш.	Дочок	18	Графік екстер'єрного профілю								
									64	76	88	100	112	124	136		
Молочний тип	109																
Тулуб	117																
Кінцівки	107																
Вим'я	109																
висота	108	низька															висока
глибина тулуба	121	мілкий															глибокий
положення заду	95	високий															опущений
ширина заду	110	вузький															широкий
кут скакал. суглоба	93	слонові															шаблесті
ратиці	94	низькі															високі
прикр. пер. ч. вимені	112	слабке															міцне
висота задн.ч. вимені	106	низько															високо
центральна зв'язка	108	слабка															міцна
глибина вим'я	106	низько															високо
розміщення дійок	106	широке															вузьке
довжина дійок	109	короткі															довгі
міцність	115	слабка															міцна
молочний характер	116	грубий															ніжний

Рис. 1. Графік екстер'єрного профілю дочок бугая Д.Раллі 5283418

Цей плідник отримав у себе на батьківщині високу оцінку. Так продуктивність матері бугая Д. Раллі 5283418 за третю лактацію становила 12502 кг молока з вмістом жиру 4,10 %. Продуктивність 73 дочок становила 8147 кг молока жирністю 4,03 %. Племінна цінність за надоем +786 кг, за вмістом жиру +0,65 % та за молочним жиром +26 кг. Дочки Раллі відрізнялися добрими

екстер'єрними якостями, вони були: високого росту, широкогруді, з дуже широким задом, міцною поставою кінцівок, залозистим вим'ям з міцним прикріпленням передньої та високим задньої частини вимені, з добре вираженою центральною зв'язкою.

Узгодженість результатів оцінки, отриманих експерт-бонітерською службою Канади та нами,

свідчить про стійке успадкування потомством Д.Раллі 3418 більшості статей екстер'єру, що характеризуються бажаним розвитком, і тих, що розвиваються у негативну сторону. Бажаний розвиток ознак висоти, ширини заду, прикріплення передньої та задньої частин вимені, вираженості центральної зв'язки та розміщення дійок у корів канадської селекції підтверджується майже аналогічним, хоча дещо менш вираженим, їхнім успадкуванням тваринами вітчизняної селекції. Дочками бугая Д.Раллі 3418 успадкувалися й недоліки статей екстер'єру – дещо спущені крижі та слонова постава задніх кінцівок.

Характеризуючи екстер'єрний профіль дочок плідника Д.Раллі 3418, оціненого в господарствах Сумщини, слід відмітити в цілому позитивний з бажаним відхиленням розвиток як групових, так і описових екстер'єрних статей. Нащадки цього бугая мають виражені ознаки молочного характеру, дуже добре розвинений тулуб та морфологічні показники вимені, особливо прикріплення передніх часток та центральної зв'язки. До зазначених вище недоліків слід віднести низькі ратиці.

Оцінений за типом дочок наступний плідник

Д.Ломбардо 5180378 також онук родоначальника лінії Хановера 1629391, який характеризується високими показниками плеїмінної цінності. Продуктивність матері Ломбардо становила 14255 кг молока за 7 лактацію з вмістом жиру 4,30%. За результатами оцінки 66 дочок, надій яких становив 8718 кг молока жирністю 3,81%, плеїмінна цінність за надоем становила +20 кг, за вмістом жиру +0,15% за молочним жиром +15 кг. За показниками лінійної оцінки екстер'єру дочки Ломбардо відрізнялися великою живою масою, міцним попереком, широкими крижами, міцною, високою поставою ратиць, вим'я має широке прикріплення. Як недоліки у його дочок спостерігалось підвищення сідничних горбів, певна низькорослість, середнє прикріплення вимені, яке дещо спущене ззаду, з середньою вираженістю центральної зв'язки.

За екстер'єрним профілем нашої оцінки дочки плідника Д. Ломбардо 7180378 вирізнялися непоганими показниками розвитку більшості ознак екстер'єру. Разом з тим підтвердилось успадкування ними недоліків – піднятність крижів та слоновість задніх кінцівок, рис. 2.

№ бугая 5180378		Кличка Ломбардо		Порода Голш.		Дочок 18		
Графік екстер'єрного профілю								
		64	76	88	100	112	124	136
Молочний тип	110							
Тулуб	118							
Кінцівки	117							
Вим'я	111							
висота	108	низька						висока
глибина тулуба	118	мілкий						глибокий
положення заду	95	високий						опущений
ширина заду	112	вузький						широкий
кут скакал. суглоба	96	слонові						шабlistі
ратиці	95	низькі						високі
прикр. пер. ч. вимені	114	слабке						міцне
висота задн.ч. вимені	112	низько						високо
центральна зв'язка	111	слабка						міцна
глибина вим'я	106	низько						високо
розміщення дійок	95	широке						вузьке
довжина дійок	106	короткі						довгі
міцність	115	слабка						міцна
молочний характер	120	грубий						ніжний

Рис. 2. Графік екстер'єрного профілю дочок бугая Ломбардо 5180378

Загалом, згідно з профілем групових ознак, дочка бугая Д. Ломбардо 7180378 мають добрі характеристики групових екстер'єрних ознак молочного типу, розвинений тулуб, кінцівки та вим'я, найкраще виражені за розвитком морфологічні описові ознаки вимені.

Проте найкращу, серед оцінених тварин, характеристику за оцінкою типу має бугай голштинської породи Одсмейкер 396908 – онук родоначальника

відомої лінії в голштинській породі П.Ф.А.Чіфа 1427381, про що свідчить графік екстер'єрного профілю його дочок, рис. 3.

Його дочки мають відмінно виражений молочний тип будови тіла, так само розвинений тулуб і, особливо, вим'я. За описовими знаками у тварин дуже міцне прикріплення передніх і задніх часток вимені, добре виражена, глибока центральна зв'язка та високе її розміщення, тварини

міцної конституції з бажаним розвитком ознак екстер'єру, що характеризують молочний тип.

Дочки бугая Царя 3005 в порівнянні з ровесницями інших оцінених бугаїв-плідників, мають

низький рівень розвитку ознак, що характеризують екстер'єрний тип тварин молочної худоби, про що також наглядно свідчить графік екстер'єрного профілю його дочок, рис. 4.

Рис. 3. Графік екстер'єрного профілю дочок бугая Одсмейкера 396908

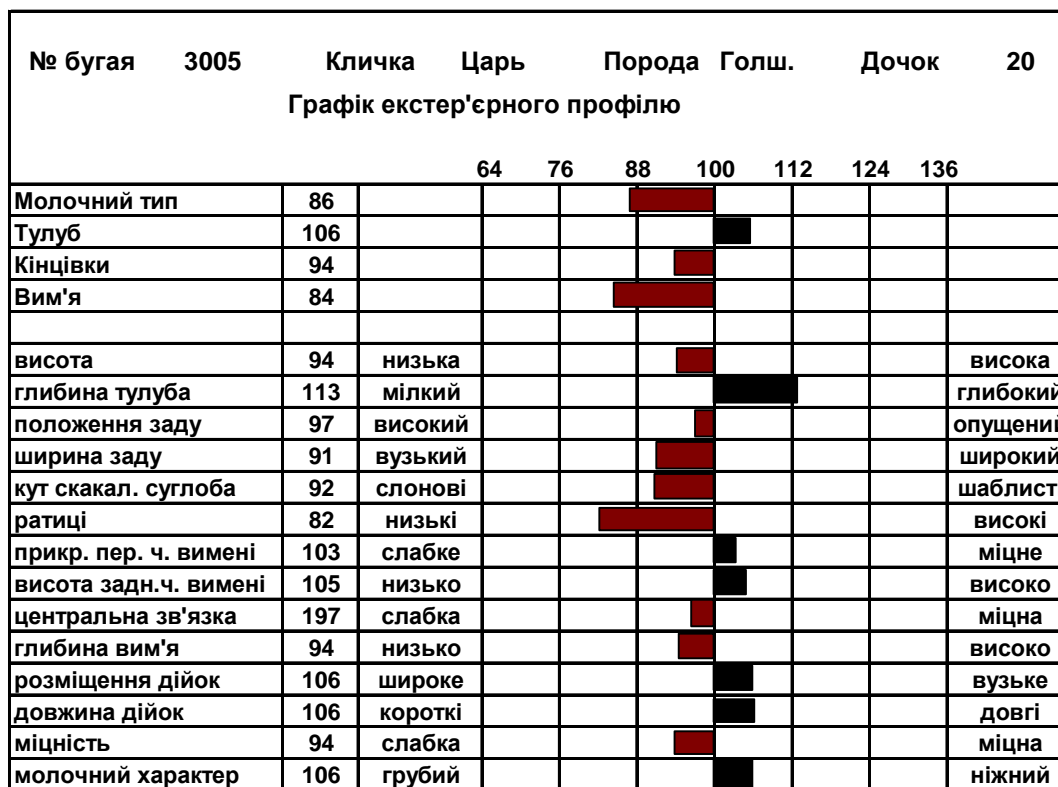

Рис. 4. Графік екстер'єрного профілю дочок бугая Царя 3005

Використання бугаїв-поліпшувачів за показниками лінійної класифікації через високу успадкованість статей будови тіла та вимені зумовлює формування у нащадків бажаного породного типу, в результаті чого реалізується існуючий взаємозв'язок форми і функції, тобто, екстер'єру і

напрямку продуктивності, що підтверджується високими надоями дочок бугаїв Д.Ломбардо 5180378, Д.Раллі 5283418, Кріспіна 374230 та Одсмейкера 396908, які становлять в середньому, відповідно – 5967; 5689; 5339 та 6100 кг молока за першу лактацію (табл. 3).

Таблиця 3

Молочна продуктивність дочок бугаїв-плідників у зв'язку з лінійною оцінкою типу

Кличка та іден. № плідника	n	Перша лактація		Третя лактація		Кореляція: заг.оцінка / надій за I лактацію	
		Надій, кг	% жиру	Надій, кг	% жиру	r	t _r
		M±m	M±m	M±m	M±m		
Айсберг 4060	19	3333±173,8	3,68±0,038	3549±205,1	3,70±0,045	0,259	1,28
Вакуум 1373	41	4699±115,0	3,67±0,049	5721±243,8	3,74±0,091	0,118	0,76
Ломбардо 5180378	18	5967±166,1	3,90±0,064	6114±151,3	3,72±0,088	0,526	3,08
Д.Раллі 5283418	21	5689±261,7	3,84±0,066	5913±213,1	3,79±0,071	0,247	0,87
Ехо 1748	20	3330±147,7	3,82±0,051	3644±162,5	3,83±0,049	0,240	1,14
К.Віані 378239	22	5202±157,3	3,88±0,085	5502±171,4	3,87±0,035	0,576	2,98
Кріспін 374230	19	5339±286,7	3,83±0,053	5614±198,3	3,85±0,044	0,728	6,75
Любимий 9251	19	3770±164,6	3,75±0,054	4019±159,3	3,77±0,061	0,540	3,32
Одсмейкер 396908	23	6100±208,8	3,82±0,073	6318±179,6	3,81±0,059	0,110	0,42
Царь 3005	20	3144±267,2	3,74±0,030	3517±183,2	3,75±0,033	0,691	4,18

Достовірно менші показники оцінки дочок плідників Айсберга 4060, Ехо 1748, Любимого 9251 та Царя 3005 відповідно позначилися і на нижчій продуктивності їхнього потомства за надоем врахованих лактацій.

Про існування позитивного зв'язку між ознаками, що характеризують екстер'єрний тип молочної худоби, та молочною продуктивністю свідчать отримані нами додатні коефіцієнти кореляції між загальною оцінкою типу та величиною надоем за першу лактацію у межах кожного оцінюваного бугая.

Висновки. 1. Використання у практичній се-

лекції молочного скотарства методики лінійної класифікації, як обов'язкового елементу комплексної оцінки племінної цінності молочної худоби, вирішує проблему оцінки бугаїв-плідників за екстер'єром їхніх дочок і на достатньо високому рівні об'єктивності дозволяє виявити серед них достовірних поліпшувачів типу будови тіла у потомства.

2. Існуюча достовірна додатна кореляція оцінки типу з надоем за першу лактацію підтверджує можливість та доцільність одночасної селекції за продуктивністю та екстер'єром.

Список використаної літератури:

1. Басовський М. З. Вирощування, оцінка і використання плідників / М. З. Басовський, І. А. Рудик, В. П. Буркат – К.: Урожай, 1992. – 216 с.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про племінне тваринництво" // "Голос України". – 25 січня 2000 р. – № 13 (2260). – С. 4-5.
3. Зубець М. В. Методи і значення екстер'єрної оцінки молочної худоби / М. В. Зубець, Ю. П. Полупан // Матеріали н.-в. конф. "Нові методи селекції і відтворення високопродуктивних порід і типів тварин". – К.: Асоціація "Україна". – 1996. – С. 74-75.
4. Каталог бугаїв молочних та молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я в 2010 році / А. Д. Мирошников, Д. М. Микитюк, Н. В. Кудрявська, О.В. Білоус [та ін.] – К., 2010. – 177 с.
5. Литвинов И. Линейная оценка быков-производителей в Вологодской области / И. Литвинов, С. Тяпучин // Молочное и мясное скотоводство. – 2004. – № 3. – С. 22-23.
6. Логинов Ж. Г. Оценка и отбор быков-производителей по комплексу признаков / Ж. Г. Логинов // Зоотехния. – 1998. – № 7. – С. 2-5.
7. Меркурьева Е.К. Генетические основы селекции в скотоводстве. - М.: Колос, 1977. - 240с.
8. Методика лінійної класифікації корів молочних і молочно-м'ясних порід за типом / Л. М. Хмельничий, В. І. Ладика, Ю. П. Полупан, А. М. Салогуб – Суми: ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2008. – 28 с.
9. Полупан Ю. П. Оцінка бугаїв за типом дочок / Ю. П. Полупан // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 5. – С. 45-49.
10. Прохоренко П. Влияние генетических и средовых факторов на телосложение голштинизированного скота / П. Прохоренко, Д. Михайлов // Молочное и мясное скотоводство. – 2000. – № 2. – С. 23-25.
11. Хмельничий Л. М. Оцінка екстер'єру тварин в системі селекції молочної худоби : монографія / Хмельничий Л. М. – Суми: ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2007. – 260 с.

Представлены результаты линейной оценки быков-производителей по экстерьерному типу их дочерей в сравнительном анализе животных голштинской и украинской черно-пестрой молочной пород. Установлена степень и направление корреляционной связи между оценкой линейных признаков экстерьера и величиной надоя за лактацию.

Ключевые слова: украинская черно-пестрая молочная, линейная классификация, тип, экстерьер, корреляция.

The results of linear estimation of bulls-producers are presented on the exterior type of their daughters in the comparative analysis of animals of Holstein and Ukrainian black-and-white milk breeds. A degree and direction cross-correlation connection is set between the estimation of linear signs of exterior and size of yield for a lactation.

Key words: Ukrainian black-and-white dairy, linear classification, type, exterior, correlation.

Дата надходження в редакцію: 14.11.2012 р.

Рецензент: д.с.г.н., професор Г.П.Котенджи

УДК 636.22/28.081.14

ОЦІНКА СТУПЕНЯ ВПЛИВУ СПАДКОВОСТІ ПОЛІПШУЮЧОЇ ПОРОДИ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ

А.М. Салогуб, д.с.-г.н., Сумський НАУ

Встановлено ступінь впливу спадковості голштинської породи на мінливість ознак надою та молочного жиру у корів сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи оцінених за даними першої – третьої лактації.

Ключові слова: чорно-ряба, надій, вміст жиру, генотип

Актуальність проблеми. На етапах виведення та поліпшення новостворених українських порід молочної худоби при доборі та підборі тварин пріоритети надавалися й надаються не часті умовної кровності за будь-якою із вихідних порід, а вираженості у них бажаного породного типу [2,3,4,9,10,12]. Але ж питання щодо оцінки ступеня впливу спадковості поліпшуючої породи на розвиток ознак молочності корів виключати не слід, оскільки система селекційно-племінної роботи вимагає достовірного, об'єктивного та системного аналізу селекційної ситуації у часі, в тому числі, виявлення характерних закономірностей щодо прояву генотипу в конкретних умовах племінного господарства, врахування яких дозволяє адекватно вживати дієвих заходів для поліпшення тварин створених порід. У зв'язку з цим, мета досліджень – обґрунтувати доцільність відтворного схрещування та вивчити закономірності розвитку ознак молочної продуктивності залежно від впливу спадковості та паратипових чинників у селекційному процесі формування племінних стад новоствореної української червоно-рябої молочної породи в господарствах північно-східного регіону України.

Матеріал та методи досліджень. Науково-виробничі дослідження проведені в період з 2007 по 2010 роки у стадах з розведення сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи, племінних заводів ТОВ „Владана”, Підліснівської філії ПрАТ „Райз-Максимко” та племінного репродуктора ТОВ АФ „Косівщинська” Сумського району. У підконтрольних господарствах є необхідний первинний зоо-

технічний та селекційно-племінний облік, а у більшості господарств використовується його програмне забезпечення за використання СУМС “Орсек-СЦ”, що дозволило отримати всю необхідну селекційну інформацію про походження, племінні та продуктивні якості тварин на відповідно достовірному рівні. Статистичне опрацювання експериментальних проводили за методиками Е.К.Меркурьевой (1977) на ПЕОМ з використанням програмного забезпечення.

Результати досліджень. За результатами оцінки корів української чорно-рябої молочної породи шести груп помісних генотипів виявлено достовірну залежність ознак молочної продуктивності від умовної частки спадковості голштинської породи (табл.). У корів-первісток стада племінно-гозаводу “Владана” рівень надою за лактацію істотно відрізнявся в залежності від умовної спадковості голштина. Вищі надої за даними перших трьох та кращої лактації виявилися у тварин V та VI груп з вищими частками спадковості за поліпшуючою породою (75,00-87,49% та 87,5% і >). Разом з тим тварини першої групи з найнижчою часткою умовної кровності за голштинською породою (50,00% і <) відрізнялися вищою продуктивністю у порівнянні з III групою тварин, у яких ця частка істотно вища (56,26-62,50%), при цьому різниця на користь першої групи виявилася достовірною при $P < 0,05$ і становила за надоєм 501 кг молока. Достатньо високий рівень надою молока (4831 кг) помісних корів другої групи з умовною кровністю у межах 50,01-56,25% було досягнуто лише тваринами п'ятої групи (4987 кг), у яких частка кровності зросла на 24,9-31,68%.